

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

КЕЛЕМЕН РОМАН ЮРІЙОВИЧ

УДК 378.6.091.313:34(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ З
ПРАВОНАВСТВА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькому національному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Бриндіков Юрій Леонідович, професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Мірошніченко Валентина Іванівна, начальник кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького;

кандидат педагогічних наук
Шліхта Анна Вікторівна, викладач фінансово-правової циклової комісії ПВНЗ «Рівненський економіко-гуманітарний та інженерний коледж».

Захист відбудеться «27» серпня 2020 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «24» липня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах розвитку в Україні демократичної, правової держави і громадянського суспільства особливого значення набуває рівень професійної підготовки майбутніх фахівців юридичного профілю, зокрема й молодших спеціалістів з правознавства, які забезпечують дотримання законності та правопорядку. Широкий спектр професійних проблем, що виникають перед майбутніми молодшими спеціалістами з правознавства (далі – МСП), різноманіття сфер юридичної діяльності (нормотворчої, правозастосовувальної, правоохоронної, експертно-консультаційної), зумовлюють потребу визначення засад професійного успіху представників юридичної спільноти, виявлення внутрішніх механізмів регуляції їхнього професійного розвитку. Саме тому нині гостро стоїть проблема формування нового покоління молодших спеціалістів-юристів – правознавців сучасної української демократичної держави, які розуміють і передбачають наслідки прийнятих законів, нормативно-правових актів та інших нормативно-правових документів і власних правових дій.

Із прийняттям законів України «Про освіту» (2017 р.) та «Про вищу освіту» (2014 р.), проекту «Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії» (2016 р.), Національної доктрини розвитку освіти (2002 р.), Указів Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» (2002 р.), «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.), наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» (2016 р.) стратегічним напрямом модернізації юридичної освіти є компетентнісний підхід, який зорієнтовує на оновлення змісту, технологій, методів і форм професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів-юристів на основі прогресивних концепцій та використання інноваційних технологій навчання.

Науковим підґрунтям розв’язання проблеми оптимізації підготовки МСП є дослідження вітчизняних (О. Бірюков, А. Богданець, С. Вітвицька, О. Семенов, С. Стеценко, С. Фурдуй та ін.) та зарубіжних (В. Девісілов, В. Захаров, О. Шибанова, А. Херінга (A. Heringa), Т. Ковальські (T. Kowalski), П. Махарг (P. Maharg), Дж. Сонстендж (J. Sonsteng) та ін.) науковців, у яких розкриваються фундаментальні підходи й концепції створення теорії та практики правничої науки та її розвитку. Науковці вивчають проблему реформування юридичної освіти та сучасні вимоги до неї (Ю. Бриндіков, О. Доброхотова, В. Журавський, В. Маньгора, О. Мурзіна, Г. Яворська та ін.), розкривають тенденції, завдання і специфіку підготовки майбутніх молодших спеціалістів-юристів у закладах юридичної освіти України (С. Головка, Р. Гурак, Н. Євдокимова, М. Задояний, Н. Кожем’яко, О. Мінченко, Н. Пильгун та ін.), обґрунтовують перспективні шляхи модернізації юридичної освіти та практики (А. Борейчук, В. Гончаренко, А. Кучерявий, В. Мірошніченко, В. Рижков, А. Смульська, С. Ашар (S. Ashar), С. Бартолі (C. Bartoli), Г. Оласоло (H. Olasolo), Дж. Тап (J. Tapp) та ін.).

У сучасних умовах розвитку юридичної освіти намітився перехід від предметно-центрованої моделі підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства (МСП) із однозначно заданими когнітивними та діяльними компонентами до особистісно зорієнтованої розвивальної професійної освіти в логіці компетентнісного підходу (О. Антонова, М. Козюк, В. Луговий, В. Лунячек, Н. Ничкало та ін.). У зазначених напрямках проаналізовано проблему розробки педагогічного супроводу процесу формування та розвитку елементів загальної та професійної компетентності майбутніх фахівців юридичного профілю: освітніх компетентностей (А. Борейчук); професійної (В. Сокаль) та правової культури (Я. Аронов, Я. Волошина, В. Сущенко, Б. Чупринський та ін.); комунікативної компетентності та культури (О. Бовдир, С. Вишневська, І. Радомський); психологічної готовності до юридичної діяльності (Ю. Бойко, Т. Горбунова) інтелектуальної культури (Ю. Занік), професійної Я-концепції (Р. Каламаж); професійної іншомовної (Д. Демченко), педагогічної (Я. Єрмушова, О. Котикова), медіаторської (Л. Морська), професійної компетентності і професіоналізму (І. Зошій, І. Івашкевич, О. Миропольська, К. Радченко, В. Тирон, О. Цільмак).

Конкретні засоби оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців юридичного профілю характеризуються в низці досліджень, зокрема визначено: інноваційні методики викладання юридичних дисциплін (Н. Артикуца, В. Василик, А. Галай, А. Киричук, А. Моца та ін.); роль контекстного (Г. Барська, І. Пасенко та ін.) та дистанційного навчання (В. Свідовська), кейс-методу (О. Боднарчук, А. Рибачук), мультимедійних технологій (А. Бочевар), дидактичних ігор (З. Височан, Г. Джулай), інтерактивних технологій (О. Браткова, Є. Крюкова, І. Мельничук, Т. Фулей та ін.), навчально-розвивального тренінгу (Г. Одинцова), інформаційно-комунікаційних технологій (О. Федорчук) та використання інтерактивної методики V-3 у професійній підготовці майбутніх правознавців (Н. Біленчук). Однак, відзначаючи беззаперечну значущість цих досліджень, зауважимо, що проблема підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій не знайшла всебічного висвітлення в дисертаційних дослідженнях, незважаючи на її актуальність для теорії та практики юридичної освіти.

З огляду на наявність певного фактичного матеріалу з проблеми підготовки майбутніх МСП у системі юридичної освіти, нині залишаються невирішеними *суперечності* між:

– зрослими вимогами суспільства до підготовки майбутніх молодших спеціалістів-юристів, здатних здійснювати професійну діяльність у широкому спектрі юридичної практики та недостатньою розробленістю теоретичних і практичних основ формування професійної компетентності в межах традиційної системи юридичної освіти;

– зростаючою роллю інтерактивних технологій навчання в підготовці майбутніх МСП і несистематичним використанням форм і методів інтерактивного навчання в освітньому процесі закладів юридичної освіти;

– переважанням традиційних технологій навчання у вивченні юридичних

дисциплін та потребою використання інноваційних інтерактивних технологій для формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства.

Урахування об'єктивних вимог до професійної підготовки майбутніх МСП, їхньої діяльності в мінливому правовому середовищі, актуальність дослідження, недостатня розробленість у теорії та практиці підготовки фахівців юридичного профілю проблеми реалізації компетентнісного підходу та використання інтерактивних технологій зумовили вибір теми дисертації **«Підготовка майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницького національного університету «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (державний реєстраційний номер 0114U005266).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 8 від 25.02.2016 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 29.03.2016 р.).

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці дієвості педагогічних умов і результативності структурно-функціональної підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій.

Відповідно до поставленої мети сформульовано основні взаємопов'язані **завдання** дослідження:

1. Визначити педагогічний потенціал та функціональні можливості інтерактивних технологій як чинника формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства.

2. Розкрити сутність професійної компетентності майбутніх МСП як результат підготовки та обґрунтувати зміст її структурних компонентів, розробити критерії, показники і рівні сформованості.

3. Визначити й теоретично обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій.

4. Експериментально перевірити дієвість педагогічних умов і результативність упровадження структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх молодших спеціалістів з правознавства.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурно-функціональна модель підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі взаємопов'язані **методи дослідження**: *теоретичні*: сутнісно-логічний контент-аналіз наукових джерел, спеціальної юридичної літератури, нормативних документів з проблеми

дослідження – для визначення наукового та понятійного апарату дослідження; узагальнення, порівняння, систематизація, моделювання – для теоретичного обґрунтування педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій; *емпіричні* – педагогічне спостереження, діагностування (анкетування, опитування, бесіди, аналіз результатів діяльності студентів, метод експертних оцінок) – для встановлення рівня професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства; *педагогічний експеримент* (констатувальний – для визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх МСП; формувальний – для перевірки дієвості педагогічних умов та результативності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій; підсумковий – для здійснення порівняльного аналізу результатів експериментальної роботи); *статистичні методи опрацювання результатів дослідження* (реєстрація, шкалювання, аналіз та обробка статистичних даних, критерій Фішера) – для кількісного і якісного аналізу результатів дослідження і статистичної обробки отриманих даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– уперше *визначено* і теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій (занурення студентів у професійно зорієнтоване мотиваційне середовище шляхом використання інтерактивних технологій; міждисциплінарна інтеграція дисциплін професійно-практичного циклу шляхом використання інтерактивних форм і методів навчання; практико зорієнтована спрямованість підготовки майбутніх МСП в коледжах; активізація самоосвітньої діяльності студентів засобами інтерактивних технологій.); *розроблено* структурно-функціональну модель підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій як складну, відкриту, динамічну систему, що охоплює взаємопов'язані і взаємозумовлені блоки: *цільовий* (мета); *змістово-методологічний* (завдання, закономірності, принципи); *процесуально-технологічний* (компоненти, етапи формування професійної компетентності, форми, методи, засоби навчання, педагогічні умови); *критеріально-результативний* (компоненти, критерії та рівні сформованості професійної компетентності, результат);

– *уточнено* поняття «професійна компетентність майбутніх молодших спеціалістів з правознавства» як сукупність професійних знань, умінь і навичок з організації та здійснення нормотворчої, правозастосувальної, правоохоронної, експертної-консультаційної діяльності, професійно значущих якостей, професійно-етичних норм і цінностей, зорієнтованих на цілісний гармонійний розвиток особистості, що визначають поведінку МСП у професійному середовищі і спрямованих на дотримання законності й зміцнення правопорядку в державі (суспільстві); структурні компоненти (аксіологічний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний), критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-змістовий, діялісно-практичний, оцінно-рефлексивний) та рівні сформованості (високий, достатній, задовільний, низький) професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства;

– виявлено педагогічний потенціал інтерактивних технологій навчання у формуванні професійної компетентності майбутніх МСП, що полягає в забезпеченні мотивації та інтересу до освоєння нормативно-правового аспекту професійної діяльності; набуття практичного досвіду вирішення завдань, пов'язаних із реальним контекстом професійної діяльності молодшого спеціаліста-юриста на основі практичної зорієнтованості професійної підготовки; розвитку особистісних якостей майбутніх МСП з використанням розвивальних завдань.

Подальшого розвитку набули наукові уявлення щодо розвитку поняття «професійна компетентність майбутніх МСП» у змісті юридичної діяльності; теоретичні та практичні засади щодо можливостей використання інтерактивних технологій навчання у фаховій підготовці майбутніх МСП.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці програми формування професійної компетентності майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій під час вивчення дисциплін «Кримінальне право», «Цивільне право», «Діловодство (юридична клініка)», «Конституційне право України», яка охоплює: мету, етапи формування професійної компетентності майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій (адаптації, становлення, вияву, актуалізації, індивідуалізації), форми (лекції, семінари, практичні заняття, факультатив, ділові ігри, проєктна діяльність, клінічна практика, круглий стіл, юридичний консиліум), методи (дискусії, демонстрації, евристичні питання, метод контекстного навчання, проблемних ситуацій, дослідний, метод клінічної освіти, «мозковий штурм», ситуаційний аналіз, аналіз вхідної документації, моделювання), прийоми (обговорення відеоматеріалів, складання таблиць і схем, обговорення думок, фіксація ключових положень і ідей), засоби (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, вербальні, графічні), самостійну роботу (підготовка портфоліо і кейсів); розробці рекомендацій щодо методичного забезпечення підготовки майбутніх МСП із застосуванням інтерактивних технологій; розробці діагностичного інструментарію щодо визначення рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів-юристів. Результати дисертації та розроблене навчально-методичне забезпечення можуть бути використані в освітньому процесі підготовки майбутніх МСП, для подальших наукових розвідок у галузі професійної підготовки фахівців засобами інтерактивних технологій, в освітньому процесі закладів юридичної освіти, які здійснюють підготовку фахівців юридичного профілю.

Результати дисертації *впроваджено* в практику підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства Карпатського коледжу Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (довідка про впровадження № 27 від 05.12.2019 р.), Хмельницького економіко-правового коледжу ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (довідка про впровадження № 185 від 15.11.2019 р.), Івано-Франківського юридичного коледжу Національного університету «Одеська юридична академія» (довідка про впровадження № 121 від 21.11.2019 р.), Природничо-гуманітарного коледжу Державного вищого

навчального закладу «Ужгородський національний університет» (довідка про впровадження № 47-25/218 від 27.11.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися та одержали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Сучасні тенденції організаційно-методологічного забезпечення підготовки фахівців: проблеми та шляхи її вирішення в умовах глобалізації та євроекономічної інтеграції» (Харків, 2019); «Соціально-економічний потенціал України та країн Європи: правове регулювання, проблеми і тенденції розвитку» (Київ, 2019); «Наукові досягнення, відкриття та шляхи розвитку педагогічної науки»: (Запоріжжя, 2019); «Професійна освіта в Україні та світі в контексті імплементації закону України «Про освіту»» (Переяслав-Хмельницький, 2019); *всукраїнська* – «Освіта і наука України в умовах глобалізації та світових викликів» (Хуст, 2019). Матеріали та результати дослідження обговорювалися й були схвалені в Карпатському коледжі Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», та на засіданнях кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Хмельницького національного університету (2016–2020 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 10 наукових одноосібних публікаціях автора, з яких 5 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема 2 публікації у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 5 наукових публікацій, які засвідчують апробацію результатів дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (269 найменувань, зокрема 30 – іноземними мовами), додатків (16 на 64 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 283 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 190 сторінках. Роботу ілюстровано 11 таблицями та 13 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами та темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій» – розглянуто ключові поняття та провідні підходи щодо підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства, а правову компетентність як її результат; обґрунтовано педагогічний потенціал та функціональні можливості інтерактивних технологій у підготовці майбутніх молодших спеціалістів з правознавства.

Реформування юридичної освіти в Україні спричинило зміну її філософської парадигми, для якої характерним є прагнення до подолання професійної замкнутості та культурної обмеженості, перегляду орієнтирів і пріоритетів. У

межах нової освітньої парадигми основним пріоритетом є орієнтація на інтереси особистості, адекватні тенденціям суспільного розвитку. Обов'язковим складником підготовки майбутніх молодших спеціалістів-юристів повинен стати компетентнісний формат планування й оцінки результатів освоєння програми, індивідуалізація вимог до виконання практичних завдань, удосконалення практичної (клінічної) підготовки майбутніх МСП на основі забезпечення інноваційності, наставництва та індивідуалізації.

На нормативно-правовому рівні процес юридичної освіти в Україні регулюється Конституцією України (1991 р.), законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (з поправками 2018 р.), проектом «Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії» (2016 р.). Сучасні стратегії та шляхи реформування та розвитку освіти, зокрема й юридичної, визначено Національною доктриною розвитку освіти (2002 р.), Указом Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.), в яких юридичну освіту визнано важливим чинником становлення правової держави і громадянського суспільства, авдосконалення і розвиток цієї соціально значущої сфери освіти – нагальною потребою.

Установлено, що у зв'язку з реформуванням освіти, питання інноваційних змін у професійній підготовці майбутніх МСП стають пріоритетними. Необхідним є перехід від знанневої парадигми до компетентнісної, яка передбачає самостійну орієнтацію студентів у світі інформації. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх МСП передбачає формування загальнонавчальних умінь і використання набутих професійно-правових знань і вмінь у практичній діяльності та повсякденному житті. Основними поняттями, що визначають сутність компетентнісного підходу, є «компетентність» і «компетенція». *Компетенцію* розглянуто як сукупність знань, умінь і навичок, способів діяльності, що задаються стосовно певного кола предметів і процесів, забезпечують можливість продуктивно діяти. *Компетентність* трактуємо як індивідуальну якість особистості, що відображає засвоєну студентом сукупність компетенцій та характеризує особистісне ставлення до неї і сфери професійної діяльності. Водночас повинна працювати формула «компетенція – діяльність – компетентність», що означає, що компетенція як об'єктивна характеристика реальності повинна пройти крізь діяльність, щоб стати професійною компетентністю як характеристикою майбутніх МСП.

У широкому сенсі сутність *професійної компетентності майбутніх МСП* розглянуто як сукупність професійних знань, умінь і навичок з організації та здійснення нормотворчої, правозастосувальної, правоохоронної, експертно-консультаційної діяльності, професійно значущих якостей, професійно-етичних норм і цінностей, сформованих у результаті правового і морального виховання, зорієнтованих на цілісний гармонійний розвиток особистості, що визначають поведінку МСП у професійному середовищі та спрямованих на дотримання законності і зміцнення правопорядку в державі (суспільстві). Водночас у вузькому

– професійна компетентність майбутніх МСП – функція діяльності, основним чинником якої є інтегровані професійно значущі ділові та особистісні якості, знання, уміння, ставлення до професійної діяльності та її ефективності.

Ефективним засобом формування професійної компетентності майбутніх МСП є інтерактивне навчання, у межах якого формується суб'єктний досвід студентів на основі діалогової взаємодії суб'єктів освітньої діяльності. З'ясовано, що розробка та застосування інтерактивних технологій навчання в підготовці майбутніх МСП з метою формування професійної компетентності повинні мати системний характер. Системне впровадження інтерактивних технологій в усі форми організації освітнього процесу по вертикалі навчального плану (навчальні дисципліни) та його горизонталі (види освітнього процесу: лекції, семінари, практичні, лабораторні, самостійна робота студента, практика) уможливорює шляхом скорочення аудиторного навантаження збільшення часу на самостійне вивчення чи поглиблення знань з юридичних дисциплін.

З'ясовано, що високу ефективність освітнього процесу, зокрема і викладання юридичних дисциплін, забезпечує застосування таких інтерактивних методів і прийомів навчання: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); діалог Сократа; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти знаходяться в ролі законодавця, експерта, юриста, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого тощо); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; метод аналізу, моделювання та діагностики ситуації; дискусії, кейс-стаді; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проєктів; навчальний «полігон»; проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові тощо.

Застосування інтерактивних технологій на заняттях з юридичних дисциплін з метою формування професійної компетентності передбачає такі елементи професійно-правової спрямованості:

– змістовий (спрямованість професійно-правового навчального матеріалу, що використовується на заняттях: спеціальна правова лексика, тексти (зокрема аудіо-та відеотексти), пов'язані з юридичною професією і специфікою роботи молодшого спеціаліста в галузі права);

– процесуальний (ігри, ситуації, дискусії тощо, наближені до реальних дій і дійсності, пов'язані з виявами майбутніми МСП власної професійної компетентності).

У другому розділі – «Обґрунтування педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій» – уточнено структуру професійної компетентності як результату підготовки майбутніх МСП; визначено педагогічні умови та розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій.

Узагальнення наукових досліджень і провідних ідей у сфері професійної підготовки майбутніх МСП (С. Бондар, І. Івашкевич, Р. Каламаж, Н. Кожем'яко, О. Котикова, І. Радумський, В. Сущенко, О. Черновський, О. Федорчук, Дж. Броді

(J. Brodie), M. Джамеларо (M. Giamellaro), А. Малько (A. Malko), А. Саломатін (A. Salomatin)) дозволило визначити сутність і функціональну структуру як інтегровану сукупність універсальних компонентів професійної компетентності майбутніх МСП, яка охоплює синтез внутрішнього складника (мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної юридичної діяльності, інтелектуальної активності й відповідальності за її результати) та зовнішнього складника (навичок сприйняття, судження та поведінки, що відображають рівень готовності до професійної діяльності в галузі юриспруденції – для вирішення правових питань з урахуванням чинного законодавства, судової практики, застосування юридичних правил, прийомів і способів юридичної техніки), а також професійної відповідальності, критичного осмислення і самокритики, соціальної взаємодії та співробітництва.

Шляхом аналізу специфіки юридичної діяльності визначено професійну компетентність майбутніх МСП як системне особистісне утворення, структурними взаємопов'язаними компонентами якої є: аксіологічний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний. Виявлені й обґрунтовані компоненти дали змогу виокремити критерії як домінантні характеристики: сформованість ціннісно-мотиваційних, особистісно-професійних якостей, готовність до їхнього вияву (мотиваційно-аксіологічний критерій); знання теоретичних основ юридичної діяльності, а також сформованість методичних, технологічних знань (когнітивно-змістовий критерій); наявність позиційно-поведінкових, комунікативних, ділових якостей і умінь, досвід діяльності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (діялісно-практичний критерій); наявність важливих особистісних якостей (відповідальність, організованість, комунікабельність, чесність тощо), організаторських, управлінських умінь, емоційно-вольова регуляція процесу і результату вияву (оцінно-рефлексивний критерій), а також відповідні їм показники, на основі яких визначено рівні професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів-юристів (високий, достатній, задовільний, низький).

На основі визначення й обговорення викладачами, які брали участь в експериментальному дослідженні, оптимальних чинників вдосконалення юридичної освіти обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій: занурення студентів у професійно зорієнтоване мотиваційне середовище шляхом використання інтерактивних технологій; міждисциплінарна інтеграція дисциплін професійно-практичного циклу шляхом використання інтерактивних форм і методів навчання; практико зорієнтована спрямованість підготовки майбутніх МСП в коледжах; активізація самоосвітньої діяльності студентів засобами інтерактивних технологій.

Обґрунтування теоретичних основ досліджуваного процесу, потенційних можливостей інтерактивних технологій, змісту, структури професійної компетентності майбутніх МСП в освітньому середовищі закладів юридичної освіти уможливили розробку педагогічної моделі, яка є сукупністю пов'язаних за змістом, термінами, ресурсів, спрямованих на досягнення формування професійної компетентності майбутніх МСП; поєднує теоретичне і практичне

навчання; є наскрізною, що застосовується протягом усього періоду навчання.

Структурно-функціональна модель (рис. 1) відображає динамічний процес формування професійної компетентності в логіці руху «від мети до результату» шляхом обґрунтування мети, завдань, змісту, форм, методів, принципів, діагностики професійно-освітньої діяльності з формування професійної компетентності майбутніх МСП.

Модель складається з таких блоків: *цільовий* (визначення мети); *змістово-методологічний* (відображає взаємозв'язок і взаємодію завдань, методологічних підходів і принципів, а також навчально-методичне забезпечення обраних для дослідження дисциплін); *процесуально-технологічний* (форми, методи, засоби навчання, педагогічні умови); *критеріально-результативний* (сформованість професійної компетентності майбутніх МСП).

Розроблена структурно-функціональна модель є цілісною, її блоки взаємопов'язані і кожний наступний блок доповнює попередній. Авторська структурно-функціональна модель відіграє роль організуючого фактора підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій, що сприяло ефективному формуванню професійної компетентності фахівців цього профілю.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка дієвості педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій» – визначено етапи проведення експериментальної роботи та представлено її результати.

Загалом уся експериментальна робота здійснювалася в реальних умовах освітнього процесу протягом трьох етапів (констатувальний, формувальний, підсумковий) у таких закладах освіти в період з 2016–2019 рр.: Карпатський коледж Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Хмельницький економіко-правовий коледж ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», Івано-Франківський юридичний коледж Національного університету «Одеська юридична академія», Природничо-гуманітарний коледж Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Констатувальний етап експерименту (2016–2017 н.р.) передбачав: підбір, вивчення і систематизацію літературних джерел та результатів педагогічної діяльності викладацького складу щодо вдосконалення підготовки і формування професійної компетентності майбутніх МСП під час вивчення дисциплін професійно-практичного циклу; вибір об'єкта і предмета експериментального дослідження, визначення мети і завдань експерименту; вибір методів і прийомів здійснення експериментальних заходів, їхня систематизація в експериментальній методиці; розробка емпіричного інструментарію для планування та проведення заходів у констатувальній частині експериментальної роботи; визначення вхідного рівня сформованості професійної компетентності майбутніх МСП, які навчалися згодом у контрольних (КГ) та експериментальних (ЕГ) групах. Загальна кількість студентів – 135.

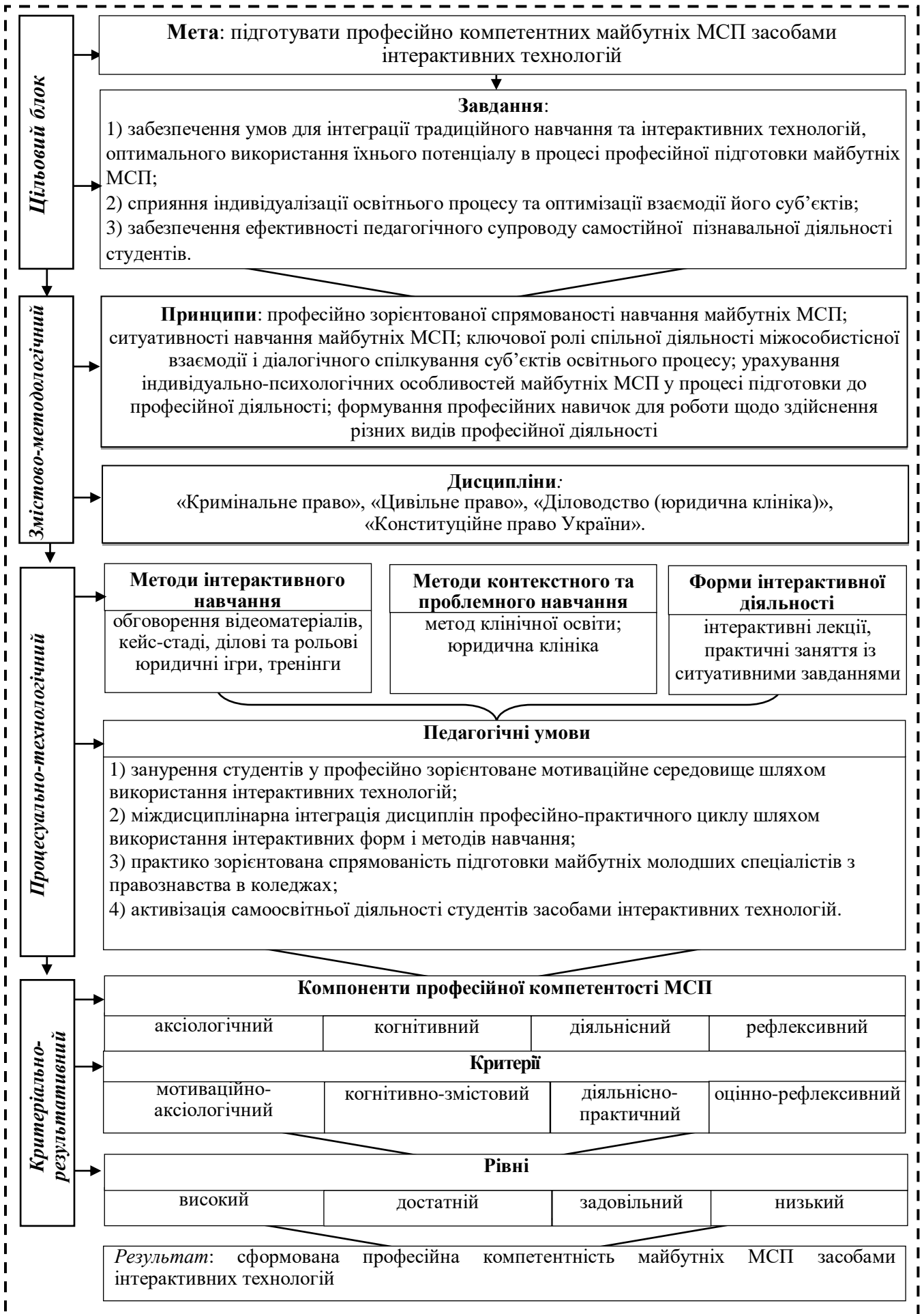

Рис. 1 Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій

Розподіл студентів на КГ та ЕГ відбувався з дотриманням таких умов: приблизно однакова кількість учасників і сформованість професійної компетентності на етапі вхідного контролю. Так, показники середнього бала сформованості професійної компетентності майбутніх МСП у студентів КГ (66 ст.) та ЕГ (69 ст.) мали близькі значення (табл. 1): СБ-КГ = 3,7 балів, СБ-ЕГ = 3,6 балів, що свідчило про однакові умови вступу студентів в експеримент.

Формувальний етап (2017–2019 рр.) передбачав здійснення сукупності експериментальних процедур: визначення методики експерименту; технологічна організація інноваційного процесу для досягнення поставлених цілей експериментальної роботи шляхом реалізації визначених педагогічних умов та впровадження структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій; фіксацію перебігу та результатів експерименту, зокрема даних діагностики і моніторингу на основі зрізів для відображення зміни експериментальних об'єктів.

З огляду на концептуальні положення дослідження, принципи компетентнісного підходу, результати аналізу наукової літератури, власний досвід юридичної та педагогічної діяльності, розроблено поетапну програму підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій у межах вивчення дисциплін «Кримінальне право», «Цивільне право», «Діловодство (юридична клініка)», «Конституційне право України», спрямовану на формування професійної компетентності майбутніх МСП. Забезпечення освітнього процесу відбувалося на основі реалізації визначених педагогічних умов, які перебувають у безпосередньому взаємозв'язку. Окрім педагогічних умов, програма підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій передбачала використання комплексу інструментів, способів і методик, які забезпечують результат, відповідний поставленій меті, корекції завдань і систему контролю.

Реалізація *першої* педагогічної умови передбачала обговорення відеоматеріалів, складання таблиць і схем, підготовку і захист індивідуальних завдань; використання інтерактивних форм (обговорення думок, фіксація ключових положень та ідей), методів (дискусії, демонстрації, ілюстрації, практичного навчання) і засобів (візуальні, аудіовізуальні, вербальні, графічні). Такий підхід до вибору форм, методів і засобів навчання шляхом оптимального й ефективного поєднання теорії з практикою, традиційних методів навчання з інтерактивними формами і методами підготовки майбутніх МСП, дав змогу забезпечити гнучкість і багатоплановість, універсальність і ефективність освітнього процесу, створити предметний та соціальний зміст професійної діяльності МСП; моделювати суттєві для професійної діяльності МСП правові відносини; відтворювати типові та загальні професійно-правові ситуації в умовах обмеженого часу, виконувати квазіпрофесійну правову діяльність, яка поєднує риси освітньої та професійної, засвоювати абстрактні правові знання, формувати вміння, навички, компетенції та досвід діяльності в контексті майбутньої професії.

У реалізації *другої* педагогічної умови особливе значення в організації підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій відводилось

інтерактивним методам (ситуаційний аналіз, ділові ігри, «Мозковий штурм», дослідницький метод, клінічна освіта) та засобам (вербальні, мультимедійні) навчання. Їхнє використання спрямовувалося на розвиток у студентів юридичного мислення, правосвідомості та правової культури, навчання практичного застосування норм законодавства під час вирішення конкретних ситуацій, формування уявлень щодо порядку здійснення правосуддя в різних справах.

Під час реалізації *третьої* педагогічної умови ключове значення становили різноманітні ділові гри, оцінка діяльності, моделювання і вирішення професійних ситуацій, методи клінічної освіти, контекстного та проблемного навчання. Пріоритетними особливостями використання окреслених методів, форм та засобів інтерактивного навчання у межах третьої педагогічної умови є імітація науково-виробничого освітнього середовища, що забезпечує органічне поєднання теоретичного і практичного навчання, індивідуалізацію траєкторії практичного навчання та психолого-педагогічну підтримку студентів, ураховує досягнення сучасної науки і галузеві інновації.

Упровадження *четвертої* педагогічної умови відбувалося шляхом використання активних методів навчання, що орієнтують майбутніх МСП на вияв творчості, самостійності в когнітивній та квазіпрофесійній діяльності; тренінгових технологій, що забезпечують активізацію формування професійної компетентності. Упровадження цієї педагогічної умови спрямовувалося на рефлексію професійного образу, що забезпечує формування внутрішнього усвідомлення майбутніми МСП основних складників професійної компетентності – сукупності нормативно-правових знань і вмінь, професійно значущих якостей, професійно-етичних норм юридичної діяльності, цінностей і ціннісних орієнтацій юристів.

У підготовці майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій ключовими видами діяльності були: навчальна (забезпечує передачу і засвоєння нормативно-правових знань в умовах інтерактивної взаємодії); квазіпрофесійна (дозволяє моделювати зміст різних видів юридичної діяльності); навчально-професійна (забезпечує закріплення професійно-правових навичок у змодельованих ситуаціях професійних інтеракцій).

На третьому – *підсумковому* етапі (2019 р.) передбачалася реалізація заходів з метою вирішення таких завдань: проведення діагностики стану сформованості професійної компетентності майбутніх МСП на момент закінчення експерименту; аналіз отриманих під час і за підсумками експерименту даних; визначення відповідності отриманих під час аналізу даних цілям та завданням експериментального дослідження; обробка емпіричних даних, складання діаграм, графіків, таблиць; оформлення матеріалів експерименту і формулювання висновків.

У межах підсумкового етапу порівнювалися цифрові показники вхідного і підсумкового рівнів професійної компетентності майбутніх МСП, які навчалися в контрольних (КГ) та експериментальних (ЕГ) групах (табл. 1). Порівняння результатів засвідчує, що кількість студентів ЕГ, які досягли високого й достатнього рівнів професійної компетентності, збільшилася на 10,15 % та

10,14 %, а в КГ – на 3,03 % і 3,03 %. Кількість студентів із задовільним та низьким рівнями в ЕГ зменшилася на 13,04 % та 7,25 %, а в КГ – 1,51 % та 4,54 % відповідно. Середнє значення професійної компетентності майбутніх МСП у КГ зросло від 3,7 до 3,8 бала (на 0,1 бал), а в ЕГ – від 3,6 до 4,0 бала (на 0,4 бала).

Таблиця 1

Узагальнені показники професійної компетентності майбутніх МСП

Група, к-сть студ.	ЕК	Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх МСП								Серед- ній бал (СБ)
		Високий		Достатній		Задовільний		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
КГ 66 ст.	ВК	11	16,67	27	40,91	24	36,36	4	6,06	3,7
	ПК	13	19,70	29	43,94	23	34,85	1	1,52	3,8
ЕГ 69 ст.	ВК	10	14,49	29	42,03	25	36,23	5	7,25	3,6
	ПК	17	24,64	36	52,17	16	23,19	0	0	4,0

За допомогою методів математичної статистики порівняння дисперсій і визначення критерію Фішера (F-критерію) доведено вірогідність і достовірність отриманих результатів.

На основі порівняльного аналізу сформованості професійної компетентності як результату підготовки майбутніх МСП аргументовано дієвість педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення результатів дослідження проблеми підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій сформульовано **висновки**:

1. Аналіз законодавчих документів та сучасного стану підготовки майбутніх МСП підтвердив актуальність обраної проблеми, її недостатню теоретичну та практичну розробленість у педагогічній теорії. Сучасна українська дійсність характеризується становленням демократичної держави. Нові явища соціально-економічного і політичного характеру не лише значно урізноманітнюють українську наповненість, а й вимагають відповідного юридичного супроводу. Перехід до ринкової економіки забезпечив низку раніше невідомих послуг і створив безпрецедентні правові проблемні ситуації, для яких законодавство ще недостатньо розроблено або апробовано. У таких умовах актуалізується проблема підготовки майбутніх фахівців юридичного профілю, зокрема молодших спеціалістів з правознавства, здатних адекватно реагувати на стрімко виникаючі прецеденти в юридичній практиці, правового вирішення проблемних ситуацій, компетентної професійної поведінки, дієвого захисту законності і правопорядку в новому правовому полі. Саме від професійних юристів залежить максимально ефективне правове регулювання суспільних відносин, розвиток демократії, зміцнення законності і правопорядку. Тому невідкладним завданням педагогічної науки є розробка і вдосконалення наукових основ юридичної освіти, установлення, формування і розвиток пріоритетно значущих умінь у структурі

професійної компетентності.

На основі узагальнень прогресивних тенденцій інноватизації професійної підготовки майбутніх МСП встановлено, що використання інтерактивних технологій як сукупності методів і засобів навчання у різних формах навчальної діяльності (навчальної, квазіпрофесійної, навчально-професійної) забезпечує: максимальні можливості для розвитку особистості студентів; створення майбутнім молодшим спеціалістам-юристам умови вибору для самопізнання, самозміни і самовизначення в соціумі і в майбутніх видах юридичної діяльності (нормотворчої, правозастосовувальної, правоохоронної, експертно-консультаційної); формування професійної спрямованості; супроводжується зростанням системності нормативно-правових знань; комплексності професійно-правових вмінь, які виявляються в теоретичній і практичній підготовленості до професійної діяльності.

2. Визначено сутність професійної компетентності майбутніх МСП як сукупність професійних знань, умінь і навичок з організації і здійснення нормотворчої, правозастосовної, правоохоронної, експертно-консультаційної діяльності, професійно значущих якостей, професійно-етичних норм і цінностей, сформованих в результаті правового і морального виховання, зорієнтованих на цілісний гармонійний розвиток особистості, що визначають поведінку МСП в професійному середовищі і спрямованих на дотримання законності і зміцнення правопорядку в державі (суспільстві).

Зміст професійної компетентності майбутніх МСП розглянуто як сукупність взаємопов'язаних, взаємозумовлених компонентів, цілісно спрямованих на досягнення певного результату. Аналіз сучасних тенденцій педагогічної науки і практики юридичної освіти дав змогу визначити такі її компоненти: аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний. Аксіологічний компонент охоплює мотиви професійної діяльності, цінності і ціннісні орієнтації юридичної діяльності, когнітивний – комплекс професійно-предметних знань і умінь, розуміння нової соціальної ролі і приналежності до професійної групи, системне уявлення щодо професійної компетентності та її компонентах; діяльнісний – готовність до здійснення різних видів юридичної діяльності, досвід її виконання, здатність приймати рішення в стандартних і нестандартних ситуаціях; рефлексивний – засвоєння професійно-етичних норм юридичної діяльності, професійно значущі якості та здатність до самооцінки, самоосвіти та самовдосконалення. Виявленому змісту відповідають критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-змістовий, діялісно-практичний, оцінно-рефлексивний) і показники сформованості професійної компетентності майбутніх МСП, на основі яких охарактеризовані чотири рівні її сформованості: високий, достатній, задовільний, низький.

3. Цілеспрямований аналіз наукових пошуків, у яких визначалися та реалізовувалися різні педагогічні чинники позитивного впливу на професійну підготовку майбутніх фахівців юридичного профілю, дав змогу виявити педагогічні умови підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій: занурення студентів у професійно зорієнтоване мотиваційне

середовище шляхом використання інтерактивних технологій; міждисциплінарна інтеграція дисциплін професійно-практичного циклу з застосуванням інтерактивних форм і методів навчання; практико зорієнтована спрямованість підготовки майбутніх МСП в коледжах; активізація самоосвітньої діяльності студентів засобами інтерактивних технологій. Реалізація педагогічних умов відбувалася шляхом використання програми формування професійної компетентності майбутніх МСП засобами інтерактивного навчання під час вивчення дисциплін «Кримінальне право», «Цивільне право», «Діловодство (юридична клініка)», «Конституційне право України», які вивчалися на II та III курсах у закладах юридичної освіти.

З метою поєднання результатів теоретичних пошуків, експериментальних методів наукового дослідження та реалізації інноваційних підходів до організації процесу підготовки майбутніх МСП у певну структуру взаємопов'язаних складників застосовано метод моделювання процесу. Авторська модель задана за методичною схемою як динамічний процес підготовки майбутніх МСП у логіці руху «від мети до результату» шляхом обґрунтування мети, завдань, змісту, методів, принципів, діагностики професійно-освітньої діяльності щодо формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів-юристів. Розроблена структурно-функціональна модель як ідеальна конструкція, що є графічним і словесно-логічним відображенням цілеспрямованої педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу юридичних навчальних закладів, представлена цільовим (мета), змістово-методологічним (завдання, наукові принципи та обрані для дослідження дисципліни), процесуально-технологічним (форми, методи, засоби навчання, педагогічні умови); критеріально-результативним (компоненти, критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх МСП).

4. Експериментальна перевірка дієвості педагогічних умов та результативності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій здійснювалася шляхом порівняння показників змін кількості студентів, яким властивий високий, достатній, задовільний, низький рівні професійної компетентності. Підвищення загального середнього показника професійної компетентності майбутніх МСП контрольних груп від 3,67 бала до 3,8 бала (на 0,1 бал), а в експериментальних групах – від 3,6 бала до 4,0 бала (на 0,4 бала), що на 0,3 бала краще, ніж у КГ, свідчить про дієвість запропонованих педагогічних умов та розробленої структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх МСП засобами інтерактивних технологій шляхом використання програми формування професійної компетентності майбутніх МСП засобами інтерактивного навчання під час вивчення дисциплін «Кримінальне право», «Цивільне право», «Діловодство (юридична клініка)», «Конституційне право України». За допомогою методів математичної статистики доведено вірогідність і достовірність отриманих результатів на основі порівняння дисперсій та визначення F-критерію. Значення F_{emp} КГ (1,11–1,24) виходить за межі вірогідності, а F_{emp} ЕГ (1,33–1,45) перебуває в цих межах згідно з таблицею показників теоретичного F-критерію (F_{krit}).

Проведене дослідження не охоплює всіх аспектів підготовки майбутніх МСП та формування в них професійної компетентності. Потребують подальших наукових пошуків теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів-юристів засобами інноваційних (інтерактивних, мультимедійних, інформаційних) технологій (створення інтерактивного навчального-професійного середовища, моделювання процесу юридичної діяльності, юридичних клінік).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Келемен Р. Ю. Роль юридичної клініки в професійній підготовці майбутніх фахівців правознавства. *Професійна освіта*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 5. С. 114–127.

2. Келемен Р. Ю. Організація та аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 15. С. 56–60.

3. Келемен Р. Ю. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства засобами інтерактивних технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Сер. 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2019. Вип. 71. С. 129–132.

4. Келемен Р. Ю. Сутність і структурні компоненти професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів із правознавства. *Інноваційна педагогіка*: наук. журн. Одеса, 2019. Вип. 14, т. 1. С. 72–75.

5. Келемен Р. Ю. Сучасні моделі юридичної освіти у світі: традиції та інновації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя, КПУ, 2019. № 63, т. 2. С. 84–88.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Келемен Р. Переваги використання сучасних педагогічних технологій у формуванні професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*: зб. наук. статей. Суми, 2019. Т. 1. С. 78–81.

7. Келемен Р. Ю. Кейс-технології як аксіологічний ресурс підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства. *Wschodnio europejskie Czasopismo Naukowe*. 2019. № 6 (46). Р. 33–37.

8. Келемен Р. Ю. Особливості професійної діяльності майбутніх фахівців правознавства. *Сучасні тенденції організаційно-методологічного забезпечення підготовки фахівців: проблеми та шляхи її вирішення в умовах глобалізації та євроекономічної інтеграції*: матеріали всеукр. наук.-метод. Інтернет-конф. з проблем вищої освіти і науки (Харків, 18 лист. 2019 р.). Харків, 2019. С. 63–67.

9. Келемен Р. Ю. Педагогічний потенціал модульної технології навчання у

формуванні професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства. *Сучасні тенденції організаційно-методологічного забезпечення підготовки фахівців: проблеми та шляхи її вирішення в умовах глобалізації та євроекономічної інтеграції*: матеріали всеукр. наук.-метод. Інтернет-конф. з проблем вищої освіти і науки (Харків, 18 лист. 2019 р.). Харків, 2019. С. 99–103.

10. Келемен Р. Ю. Проблеми підготовки майбутніх молодших спеціалістів зі спеціальності «Правознавство» до діяльності в глобальному економічному просторі. *Теоретичні та прикладні аспекти формування компетентності майбутніх фахівців у контексті їхнього професійного розвитку*: зб. наук. праць молодих науковців та студентів. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 5. С. 544–547.

АНОТАЦІЇ

Келемен Р. Ю. Підготовка майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2020.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій. Досліджено та проаналізовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства в психолого-педагогічній теорії та на практиці. Розкрито сутність професійної компетентності як особистісного утворення, що визначає готовність особистості до виконання професійної діяльності з урахуванням специфічних особливостей, визначено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості досліджуваної якості. Теоретично обґрунтовано експериментально перевірено педагогічні умови, що позитивно впливають на формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів-юристів. Розроблено та перевірено результативність структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій з блоками: цільовим, змістово-методологічним, процесуально-технологічним і критеріально-результативним.

Ключові слова: майбутні молодші спеціалісти з правознавства, професійна компетентність, підготовка, інтерактивні технології, засоби.

Келемен Р. Ю. Подготовка будущих младших специалистов по правведению средствами интерактивных технологий. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2020.

Диссертационное исследование посвящено проблеме подготовки будущих

младших специалистов по правоведению средствами интерактивных технологий. Исследовано и проанализировано состояние разработанности проблемы подготовки будущих младших специалистов по правоведению в психолого-педагогической теории и на практике. Раскрыта сущность профессиональной компетентности как личностного образования, которые определяет готовность личности к выполнению профессиональной деятельности с учетом специфических особенностей, определены компоненты, критерии, показатели и уровни сформированности исследуемого качества. Теоретически обоснованы экспериментально проверены педагогические условия, которые положительно влияют на формирование профессиональной компетентности будущих младших специалистов-юристов. Разработана и проверена результативность структурно-функциональной модели подготовки будущих младших специалистов по правоведению средствами интерактивных технологий с блоками: целевым, содержательно-методологическим, процессуально-технологическим и критериально-результативным.

Ключевые слова: будущие младшие специалисты по правоведению, профессиональная компетентность, подготовка, интерактивные технологии, средства.

Kelemen R. Yu. Training of Future Junior Specialists in Law by Means of Interactive Technologies. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2020.

The thesis deals with the problem of training of future junior specialists in law by means of interactive technologies. The state of development of the problem of training of future junior specialists in law in psychological and pedagogical theory and in practice have been studied and analyzed. The essence of professional competence as a personal formation that defines the readiness of personality for performance of professional activity taking into account specific features has been revealed, the components, criteria, indicators and levels of formation of the studied quality have been determined. It has been theoretically substantiated and experimentally checked the pedagogical conditions that positively influence at the formation of professional competence of future junior specialists-lawyers (immersing students in a professionally oriented motivational environment through the use of interactive technologies; interdisciplinary integration of professional and practical cycle disciplines by means of using interactive forms and methods of study; practically oriented direction of training of future junior specialists in law in colleges; activation of individualized self-educational activities of students by means of interactive technologies) and the methods of their realization. It has been developed the program of formation of professional competence of future junior specialist in law by means of interactive studying during the study of the disciplines «Criminal Law», «Civil Law», «Registry (Law Clinic)», «Constitutional Law of Ukraine», which includes: purpose, stages of formation of

competence of future junior specialists in law by means of interactive technologies (adaptation, formation, manifestation, actualization, individualization), forms (lectures, seminars, practical classes, facultative, business games, project activity, clinical practice, roundtable, legal concilium), methods (discussions, demonstrations, heuristic questions, contextual learning method, problem situations method, method of research, clinical education method, «brainstorming», situational analysis, analysis of incoming documentation, modeling), techniques (discussing videos, creating tables and charts, discussing thoughts, fixing key positions and ideas), means (visual, audio, audio-visual, verbal, graphic), individual work (preparation of portfolios and cases). Realization of pedagogical conditions and the structural-functional model of training of future junior specialists in law by means of interactive technologies was based on the selection of forms and methods of teaching based on the principles of «from simple to complex», «from theorization to practical orientation», «from single to general».

Key words: future junior specialists in law, professional competence, training, interactive technologies, means.

Підписано до друку 21.07.2020 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 397.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.